

Büyüme Hız Kesti

Ozan Bakış,¹ Uğurcan Acar²

Yönetici Özeti

Kesinleşen Temmuz ve kısmen açıklanan Ağustos ayı GSYH öncü göstergeleri ile yaptığımız hesaplamalara göre 2022 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla GSYH'nin yüzde 3,9 oranında büyümesini bekliyoruz. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerle yaptığımız hesaplamalarla ise 2022 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla GSYH'nin yüzde 0,7 azalacağını öngörüyoruz.

Böylelikle 2020 yılının ikinci çeyreğindeki pandemi şokundan beri süregelen pozitif çeyreklik büyümenin yerini daralmaya bırakmasını bekliyoruz. Aynı dönemde sürekli olarak yüzde 5'in üzerinde seyreden yıllık büyümenin de bir miktar azalacağını öngörüyoruz. OECD ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar son tahminlerinde Türkiye'nin 2022 yılı büyüme tahminlerini yukarı yönlü revize ettiler.

¹ Betam, ozan.bakis@eas.bau.edu.tr

² Betam, ugrcan.acar@eas.bau.edu.tr

GSYH büyüme tahminleri	2022Q3
Çeyreklik dönemsel GSYH	-0,7
Yıllık dönemsel GSYH	3,9

Tablo 1: Dönemsel ve yıllık reel GSYH büyüme tahminleri. Kaynak: Betam. **NOT:** "Çeyreklik dönemsel" büyüme oranı, bir önceki çeyreğe göre tahmin edilen mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış dönemsel GSYH büyümesini; "Yıllık dönemsel" büyüme oranı geçen yılın aynı ayına göre tahmin edilen dönemsel GSYH büyümesini göstermektedir.

Sanayi üretiminde azalış

2022 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla sanayi üretim endekslerinde yüzde 4,5 ile 6,5 arasında azalma tahmin ediliyor. Bir önceki çeyrekte çok güçlü artan ÖTV bu çeyrekte bir miktar azalırken, kamu tüketim harcamalarında yüzde 7 civarında artış hesaplıyoruz (Tablo 2).

Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre bakıldığında üretim ve kredilerdeki azalış çok daha net görülmektedir. Dayanaksız tüketim malları üretim endeksi yüzde 7, dayanıklı tüketim malları üretim endeksi ise yüzde 15 azalmaktadır. Hem konut hem tüketici kredilerinde yıllık bazda büyük düşüş gözlemlenirken tüketim malları ithalatı yüzde 20'den fazla artmaktadır (Tablo 3).

	2022Q2	2022Q3
İthalat-tüketim	8.1	2.9
Konut kredileri	-7.8	-0.7
Tük. kredileri ve KK	-5.6	1.2
SÜE-dayanaksız tük.	2.3	-4.5
SÜE-dayanıklı tük.	-2.1	-6.5
ÖTV	18.7	-1.4
Kamu tük. harc.	0.8	6.9

Tablo 2: Bir önceki çeyreğe kıyasla tüketim harcamaları. **SÜE:** Sanayi üretim endeksi; **ÖTV:** Özel tüketim vergisi; **KK:** Kredi kartları.

	2022Q2	2022Q3
İthalat-tüketim	6.5	21.8
Konut kredileri	-31.7	-29.6
Tük. kredileri ve KK	-25.3	-24.2
SÜE-dayanaksız tük.	17.9	-7.1
SÜE-dayanıklı tük.	5.9	-15.4
ÖTV	19.9	10.9
Kamu tük. harc.	-1.2	9.3

Tablo 3: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla tüketim harcamaları.

Kamu yatırım harcamalarında artış

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış veriye göre, 2022 yılının üçüncü çeyreğinde ara malı üretim endeksi ve üretim beklentilerinde yüzde 5'i aşan azalışlar bekliyoruz (Tablo 4).

Yıllık bazda da üretim göstergelerinde azalış dikkat çekmektedir. Ticari krediler ve ticari kredi kartlarında güçlü azalışlar beklerken, yatırım malı ithalatı, stok seviyeleri ve kamu yatırım harcamalarında güçlü artış sinyalleri vardır (Tablo 5).

İthalat artıyor

2022 yılının üçüncü çeyreğinde, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış altın dışı dış ticaret rakamlarına baktığımızda ihracatta yüzde 2,1'lik, ithalatta ise yüzde 1,7'lik artış bekliyoruz. Toplam ihracatta ise yüzde 4,4 düzeyinde bir azalış söz konusudur (Tablo 6).

Bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla baktığımızda ise altın dışı ihracat bir miktar artarken, toplam ihracat yüzde 8'e yakın düşmektedir. Buna yüzde 4'lük ithalat artışı eklendiğimizde 2022 yılının üçüncü çeyreğindeki gelişmelerin dış ticaret dengesinin aleyhine olduğunu olduğunu görürüz (Tablo 7).

	2022Q2	2022Q3
SÜE-ara malı	-0.6	-5.4
KKO-yatırım malı	-0.7	2.1
İthalat-yatırım malı	0.8	5.0
Tic. krediler ve KK	-4.9	0.4
Üretim-son 3 ay	-3.9	-5.3
Per. sek. stok	-0.4	0.9
Kamu yatırım harc.	24.9	-2.9

Tablo 4: Bir önceki çeyreğe kıyasla yatırım harcamaları. **KKO:** Kapasite kullanım oranı; **Per.sek.stok:** Perakende ticaret sektörü mevcut mal stok seviyesi. KKO diğer endekslerin aksine yüzde puan değişimi olarak verilmiştir.

	2022Q2	2022Q3
SÜE-ara malı	7.2	-12.0
KKO-yatırım malı	2.7	2.7
İthalat-yatırım malı	5.7	23.6
Tic. krediler ve KK	-23.1	-18.9
Üretim-son 3 ay	-2.5	-8.4
Per. sek. stok	17.6	20.6
Kamu yatırım harc.	13.2	15.8

Tablo 5: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla yatırım harcamaları.

	2022Q2	2022Q3
İhracat	3.8	-4.4
İthalat	-0.5	1.7
Altın dışı ihracat	2.8	2.1
Altın dışı ithalat	-0.4	1.7

Tablo 6: Bir önceki çeyreğe kıyasla dış ticaret.

	2022Q2	2022Q3
İhracat	6.5	-8.0
İthalat	2.3	4.1
Altın dışı ihracat	17.2	0.8
Altın dışı ithalat	0.7	0.3

Tablo 7: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla dış ticaret.

Genel değerlendirme

GSYH tahmininde kullandığımız diğer mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış değişkenlere baktığımızda elektrik tüketiminde yüzde 3, imalat sanayi üretim endeksinde ise yüzde 5 azalış gözlemlemekteyiz (Tablo 8).

Geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında hizmet sektörüne olan talebin durgunlaşması dikkat çekmektedir. İmalat sanayi üretiminde yüzde 10'a varan düşüş ile elektrik tüketimindeki düşüş de iyiye işaret değildir (Tablo 9).

Kesinleşen Temmuz ve kısmen açıklanan Ağustos ayı GSYH öncü göstergeleri ile yaptığımız hesaplamalara göre 2022 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla GSYH'nin yüzde 3,9 oranında büyümesini bekliyoruz. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerle yaptığımız hesaplamalarla ise 2022 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla GSYH'nin yüzde 0,7 azalacağını öngörüyoruz.

	2022Q2	2022Q3
İmalat SÜE	1.3	-5.3
Per. sek. fiy. bek.	1.9	1.2
KKO	0.1	0.2
Hiz. sek. talep	-0.1	1.0
Gel. 12 ay yat. bek.	3.0	-2.8
Elektrik tüketimi	-4.1	-3.1

Tablo 8: Bir önceki çeyreğe kıyasla bazı öncü göstergeler. **Per.sek.fiy.bek:** Perakende sektörü fiyat beklentisi (gelecek 3 ay), **Hiz.sek.talep:** Hizmetlere olan talep (son 3 ay), **Gel. 12 ay yat. bek.:** Gelecek 12 ay yatırım beklentisi

	2022Q2	2022Q3
İmalat SÜE	12.3	-9.1
Per. sek. fiy. bek.	8.0	6.3
KKO	1.9	0.9
Hiz. sek. talep	15.2	0.9
Gel. 12 ay yat. bek.	6.1	2.0
Elektrik tüketimi	1.2	-4.5

Tablo 9: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla bazı öncü göstergeler.

KUTU: AÇIKLAMALAR

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırma ile ilgili açıklama:

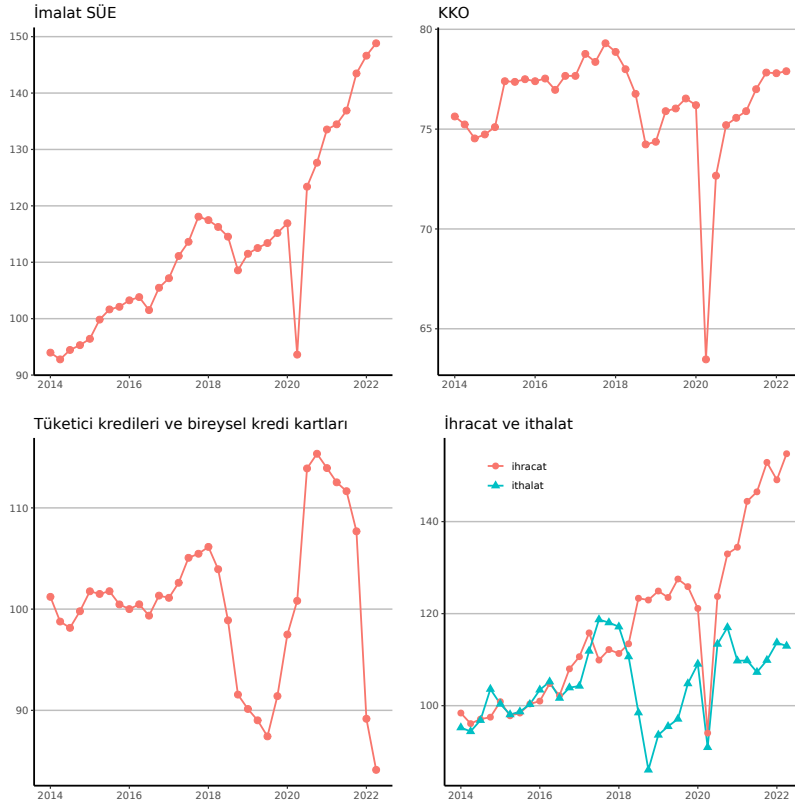
Bir önceki çeyreğe göre GSYH büyüme oranı tahmin edilirken tüm verilerde mevsim ve takvim etkileri için düzeltme yapıyoruz. Eğer veriyi yayınlayan kurumlar düzeltilmiş veriyi yayınlıyorsa doğrudan o serileri kullanıyoruz. Bunun mümkün olmadığı durumlarda düzeltmeyi yapmaktadır. Bu notta kullandığımız değişkenlerin durum şöyle özetlenebilir:

- TCMB: İmalat sanayi kapasite kullanım oranı (KKO); reel kesim güven endeksi (RKGE).
- TÜİK: Sanayi üretim endeksi (SÜE) ve alt kalemleri; ihracat, ithalat ve mal grubuna göre ithalat alt kalemleri (ara malı, yatırım malı ve tüketim malı); sektörel güven endeksleri ve alt kalemleri (perakende ticaret, hizmet ve inşaat sektörleri)
- Betam: Geriye kalan tüm öncü göstergeler.

Öncü göstergelerle ilgili açıklama: Betam her çeyrek için üç tahmin yayınlıyor. İlk iki tahminde büyüme tahmini yapılan çeyreğe ait öncü göstergelerin bir kısmı için son iki ay, diğerleri için ise son ay bilgisi tahmin tarihinde eksiktir. Öncü göstergeler için büyüme rakamları oluştururken bu eksik aylar için serinin daha önceki gözlemlerinden hareketle oluşturduğumuz tahminleri kullanıyoruz. Üçüncü tahminde öncü göstergelerin tüm ayları mevcut olduğundan tahmine ihtiyaç kalmamaktadır.

Tahmin modeli ile ilgili açıklama:

GSYH'nın doğrudan tahmini için 16 öncü gösterge kullanıyoruz. GSYH alt kalemlerinin (tüketim, yatırım, ihracat ve ithalat) tahmini için 26 öncü gösterge kullanıyoruz. Araştırma notumuzda ve tablolarda bu göstergelerin hepsini sunmak yerine içinde bulunduğumuz dönemde öne çıkan ve tahminde başarılı olan değişkenleri sunmayı tercih ediyoruz.

Şekil 1: Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyreklik öncü göstergeler. Tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları 2016 yılının ilk çeyreği 100 olacak şekilde endekse dönüştürülmüştür.